

Okrugli stol, 14. studenog 2011. godine, Novinarski dom

REFORMA SUSTAVA BESPLATNE PRAVNE POMOĆI: BUDUĆNOST PRAVNOG SAVJETOVANJA?

Organizatori: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu – Pravna klinika;
Veleposlanstvo Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske

u suradnji s Uredom pučkog pravobranitelja Republike Hrvatske i Centrom za ljudska prava

Zaključci skupa

Sudionici skupa „Reforma sustava besplatne pravne pomoći – budućnost pravnog savjetovanja?“ proveli su raspravu o funkcioniranju sustava primarne pomoći prema Zakonu o besplatnoj pravnoj pomoći (dalje: ZBPP) te su, nakon što su saslušali izlaganja i raspravili izmjene i dopune iz srpnja 2011. godine (NN 81/11, dalje: Novela ZBPP) – prihvatili sljedeće zaključke:

1. Na temelju sadržajne analize zakonskih rješenja, zakonodavnog postupka u kojem su donesene, aktualnog stanja u pružanju besplatne pravne pomoći, te financijskih podataka o sredstvima utrošenim na izravno financiranje besplatne pravne pomoći, sudionici skupa zaključuju da je *sustav besplatne pravne pomoći neadekvatan i nefunkcionalan* sa stanovišta ciljanih skupina kojima je namijenjen. On osobito ne odgovara potrebama socijalno ugroženih osoba za pravnim savjetovanjem (primarnom pravnom pomoći). O nefunkcionalnosti sustava zorno govori podatak o tome da je na temelju ZBPP za više od dvadeset registriranih organizacija koje pružaju primarnu pravnu pomoć u 2010. godini isplaćeno ukupno oko 10 tisuća kuna te da se unutar sustava iz ZBPP 99,5 posto predmeta pravnog savjetovanja nije ni priznalo ni poduprlo.
2. Sudionici skupa naglašavaju da je *primarna pravna pomoć*, a osobito pravno savjetovanje i informiranje građana izvan i prije sudskih, upravnih i drugih formalnih pravnih postupaka, *od osobite važnosti za ostvarenje djelotvornog pravnog sustava* u kojem se jednako štite prava sviju. Primarna pravna pomoć ima preventivnu funkciju, doprinosi pravnoj sigurnosti, umanjuje broj nepotrebnih postupaka te rasterećuje sudove i upravna tijela. Stoga, kao takva, zaslužuje državnu potporu unutar sustava besplatne pravne pomoći.
3. *Novela ZBPP ne daje osnove za vjeru da će se stanje u području primarne pravne pomoći poboljšati*. Ona je dodatno *suzila mogućnost za podupiranje svih oblika pravnog savjetovanja* i praktički isključila iz sustava svako pravno savjetovanje izvan sudskih postupaka, upravnih postupaka i upravnog spora. Po svojim rješenjima i općem pristupu to ne odgovara intenciji i duhu odluke Ustavnog suda U-I-722/2009. od 6. travnja 2011., a u većem je dijelu u protivnosti s preporukama međunarodnih eksperata i preporukama i prijedlozima koje je prihvatio velik broj domaćih organizacija uključenih u proces pružanja besplatne pravne pomoći.
4. Pravno informiranje i savjetovanje (primarnu pravnu pomoć) potrebno je podupirati za *maksimalno širok krug pravnih problema, bez obzira na njihovu narav*. Budući da svatko ima pravo na jednaku zaštitu svih svojih prava, tematska ograničenja za primarnu su pravnu pomoć dopustiva samo iznimno. U svakom slučaju, primarna pravna pomoć treba obuhvaćati širi krug pravnih problema od sekundarne. Novela ZBPP je, zamjenjujući ustavno neprihvatljiv pojam „egzistencijalnog pitanja“ vrlo *restriktivnom listom pitanja* (koja je k tome i bitno uža od pitanja za koje se pruža sekundarna pravna pomoć), *isključila golem broj slučajeva i pravnih problema koji zaslužuju pravnu pomoć*.

5. Primarna pravna pomoć treba se osigurati *širokom krugu korisnika bez insistiranja na strogoj provjeri imovinskog cenzusa*. Praksa mnogih država pokazuje da se za neka pitanja i slučajeve treba osigurati pravni savjet i bez ikakvih prethodnih provjera imovinskog statusa. U svakom slučaju, kriteriji imovinskog statusa koji kvalificiraju za primarnu pravnu pomoć trebaju biti blaži od uvjeta postavljenih za pravno zastupanje (sekundarnu pravnu pomoć).
6. Uvjete za ostvarenje prava na primarnu pravnu pomoć trebaju *provjeravati sami pružatelji besplatne pravne pomoći*. Uputnice (*preimenovane u rješenja o korištenju prava na besplatnu pravnu pomoć*) treba napustiti kao način provjere za osobe koje traže pravni savjet.
7. Sredstva koja se pružateljima primarne pravne pomoći dodjeljuju iz sustava ZBPP trebaju biti određivana i opravdavana na načelima *projektnog financiranja*, uzimajući u obzir sveukupni doprinos svake kvalificirane organizacije ostvarenju prava na jednako ostvarenje zaštićenih prava i interesa građana. Ta sredstva trebaju pokrivati značajan dio troškova rada na pravnom savjetovanju. Ona moraju postupno zamijeniti sredstva koja za istu namjenu dodjeljuju inozemne i međunarodne organizacije te trebaju komplementirati sredstva iz drugih izvora i volonterski doprinos samih pružatelja.
8. Odlučivanje o raspodjeli sredstava za primarnu pravnu pomoć koja potječu iz sustava ZBPP treba biti u nadležnosti *nezavisnog, nepristranog i stručnog tijela* koje će na temelju objektivne metodologije i vrednovanja projekata donositi odluke. Takvo tijelo u svome radu treba biti neovisno od tijela koje se brine za svakodnevno upravljanje sustavom besplatne pravne pomoći (nadležnog ministarstva).
9. U narednim reformama sustava besplatne pravne pomoći, koje trebaju biti opsežne i dalekosežne, treba *bolje koristiti i uvažiti već prikupljene prijedloge i materijale te stručne ocjene domaćih i međunarodnih eksperata, relevantnih institucija i organizacija civilnoga društva*. Potrebno je također osigurati obuhvatan *sustav neovisnog znanstvenog i stručnog praćenja i istraživanja* razvoja u području besplatne pravne pomoći te se oslanjati na takva istraživanja u budućim zakonodavnim potezima.
10. U razvoju sustava besplatne pravne pomoći, osobito u području primarne pravne pomoći, potrebno je *slijediti i koristiti praksu zemalja koje imaju najrazvijeniju kulturu poticanja besplatne pravne pomoći*, kao što su Velika Britanija te države europskog Sjevera.